Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2011 жыл
7-чи апрель,
орта кюн.
№ 62 (187353)

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КъМР-ни Парламентини комитетлеринде

Бюджетге файда келтирген предприятияланы сакъларгъа

КъМР-ни Парламентини Экономика политика, энчи иелик эмда предпринимательство жаны бла комитетини Чечелланы Ануарны башчылыгъы бла бардырылгъан жыйылыуунда къыралиеликде болгъан объектлени эсепге алыу, аланы файдалы хайырланыу, аяулу жюрютюю не хазна болгъаныны юсюнден айтылгъанды.

Комитетни председатели Ирина Марьяш аны юсюнден сёз боллан кётюрюлмегенин, КъМР-ни Президенти Арсен Каноковну Парламентге Посланиясында «республиканы ырысхысы тийишлисича хайырланылмагъанын» белгилегенин эсгертгенди.

Къыралъ ырысхыгъа бла жер байлыкълагъа башчылыкъ этиуде жаны бла министрни орунбасары Уяналаны Таймураз билдиргенича, бусагъатда жерлеринден тепдирилмеген объектлени инвентаризациялау жаны бла мадарла этилледиле. Аны бардыкъыну жорукълары къабыл этилледиле, министерстволу,аны бёлюмлерини да къуллукъчулары кирген ишчи къауумла къураладыла, графикле жарашдырылгъандыла. КъМР-ни Правительствосуну «Къабарты-Малкъар Республиканы къыралъ ырысхысын приватизациялау 2011 жылгъа прогноз планына тюрлениуле кийириую юсюнден» бегимини проекти хазыр этилгенди. Къыралиеликде болгъан эл мюлк жерле къалай хайырланнганларына контроль этер ючюн, ведомствола аралы комиссия къуралгъанды. Ол битеу да 9 минг гектарны тутхан 26 участкаъны тинтгенди, бир къауум кемчилик да ачыкъылгъанды. Ала щёндю кетериле турадыла. Андан сора да, быйыл 50-ге жуукъ жер участканы инвентаризациялау жаны бла иш бардырыргъа белгиленеди.

Аны бла бирге къыралиеликге башчылыкъ этиуде кемчиликле,-жартылыкъла да тюбейдиле. Аны уа Ирина Марьяш туура этгенди. Ол айтханнга кёре, республикалы бюджетге налогдан тышында тюшген файданы план кёрюмдюлери толурларын жалчыталмайды. Къыралъ властыны органларыны келечилери къыралъ ырысхыны приватизация этип къуралгъан мюлк обществоланы, фондланы, коммерциялы болмагъан организацияланы ишлерини юсюнинден отчётла этиуню жорукъларын тохташдыргъан республикалы закон къабыл этилмей турады. КъМР-ни къыралиелигинде акциялары (юлюшлери) болгъан акционер (мюлк) обществоланы, фондланы эмда коммерциялы болмагъан башха организацияланы акцияларына башчылыкъ этиуню тап халгъа келтирген правительстволу право актланы жангыртыргъа неда тюзетирге тийишлиди. Къыралъ активле да биогюнлюкде инвестицияланы кёбетиуге тап хайырланылмайдыла.

Жыйыльыугъа къатышхалагъа, депутатлагъа, Правительствону бла Контроль-эсеплеучю палатаны, жер-жерли самоуправленияны органларъны келечилерине айланып, Ирина Марьяш былай белгилегенди: «Мында олтургъан хар биробиз да бюджетге файда тюшюрген предприятияла сакъланыр ючюн, къаты кюрешигре, ахыялары реестрден кетериу эмда бюджетни файдасыз къоюу бла бошалгъан ишлеге бир жанындан сансыз къарап турмай, республиканы чынтты патриоту болургъа борчлубуз».

Ахыялыда комитет жарашдыргъан рекомендацияла къабыл этилгенди. Он санда Правительство,башхала да республикагъа стратегия эм социальный магъананы тутхан объектлени бла федеральный иеликде болгъан жерлени КъМР-ни къыралиелигине неда муниципальный иеликге берииую амалларын тынгылы жарашдырыргъа тийишлиди. Къыралъ ырысхыгъа эмда жер байлыкъларгъа башчылыкъ этиу жаны бла министерстволгъа уа мюлк обществогъа, фондлагъа эмда коммерциялы болмагъан башха организацияларгъа башчылыкъ этген органлада КъМР-ни атындан ишлегенлени араларында аттестацияны бардырыргъа, коллегиаля ётдюрюню жангыдан башларгъа, алада къырал унитар предприятияланы башчыларыны уа мюлк обществогъа, фондлагъа эмда коммерциялы болмагъан башха организацияларгъа башчылыкъ этген органлада КъМР-ни атындан ишлегенлени отчётларына тынгыларгъа керекди.

Бэлла УРУСМАМБЕТОВА.
КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

КОНКУРС

Аспирантны проекти уллу сейир туудургъанды

Къабарты-Малкъар къыралъ университетде илму-техника бёлюмде ишлеген Гитче предприятияланы айныууна себеплик этген фондну болушлугу бла «Жаш тёлю илму-инновация конкурс» деген программа бардырылады. Аны баш магъанасы – илму тинтиу ишле бла кюрешген жаш алимлени ачыкълап, алагъа финанс болушлукъ бериудю эм тинтиу ишлени мындан ары да бардырып турургъа сейирлерин биотюнда кючлендириюдю.

Жыл сайын жыйырма жетти жыллары толмагъан хунерли жаш тёлюню келечилери, инновация проектлерини кёрмючюне къатышып, «У.М-.Н.И.К» программаны финалында хорласала, кеслерини илму башламчылыкъларын жашауда бардырыргъа ол фонддан ахча болушлукъ аларгъа онглары боллукъду.

Быйыл аллай болушлукъ кёрюп, 400 минг сом грантха тийишли болгъанланы ичинде, Май муниципальный районну администрациясыны пресс-службасы билдиргенге кёре, «Севкаврентген-Д» чекленген жуаплылыгъы болгъан обществону стандартизация эм сертификация инженери, Къабарты-Малкъар къыралъ университети физика факультетини аспиранты Аскер Табуков болгъанды.

Ол кесини «Медицина эм фармокология» жаны бла жарашдыргъан «Разработка технологии производства рентгенопреобразующих экранов нового типа с улучшенными светотехническими характеристиками» деген инновация проектинде рентген суратны кючлендириу юсюнюю щёндюге дери болмагъанча жангы конструкциясын кёргюзтгенди. Ол оюм этип чыгъаргъан жангы прибору хайыры бла ата-журтлу эм дуния илмуда рентген кюзгюлени жарашдырыуда жангы технологияланы сингдириу амаллары сюзюллюкдюле эм хайырланырыкъдыла.

Рентген диагностика системалада аланы хайырланыу бу жаны бла диагностиканы качествосун, тюзлюгюн эм къорку-уусузлугун биотюнда бек игилендирирге онг берликди. Аны бла бирге аллай аппаратланы багъалары 5-8 кереге тюшерикдиле.

Бу проектни жашауда бардырыу, КъМКъУ-ну производстволу базасында биийк файдалы рентген кюзгюлени жарашдырыгъан промышленный технологияларын бла амалларын жангыдан сюзюп, керекли тюрлениулени къошаргъа онг берликди. «Севкаврентген-Д» ООО-ну башчылары да бу проектни жашауда бардырыугъа себеплике жангычылыкъны сынау ишлерин этерге жараулу илму базача заводну производство цехлерин бередиле.

Бизни корр.

Магъаналы тема

Быллай жарсыу манга жетмез деп, бир киши да ойламасын

Мен да, башха аналаны бирича, жаш адамланы къадарлары ючюн сагъыш этеме. Бир-бир терс жолну сайлагъанла, кеслерини жашауларын бузуп къоймай, башхаланы да инжилтедиле. Биогюнлюкде бизни барыбызгъа да къыйынлыкъ келгенине тюшюнсе, аны ахыры не бла бошаллыкъ болур деп, жюреклеге тынгысызлыкъ сингди.

Кавказлы эр кишиле бир бирлерин ёлтюргенлери, Север Кавказны Россейге къажау оюерге юрешиу, бизни жашнагъан республикаларыбыз уруш этуна кёмюлюю кимлеге керек болгъанларын ангыларгъа заман жетип турады.

Кавказда алгъын заманда быллай тёре болгъанды: тишириу башында жалугъун тешип, тюйюше тургъанланы аллараны атса, ала урушну, тюйюшню тохтатып къойгъандыла. Бусагъатда жаланда сауут кюч бла келишиулюкге жетиширге онг болмагъаны кёзге туурады. Биз, Север Кавказны тишириулары, болумну игилендирирге къолубуздан келгенни этерге керекбиз.

Совет Союз чачылгъанлы озгъан 20 жылны ичинде Север Кавказда кёп проблемала, чюйреликте туугъандыла. Аладан коррупцияны, ишсизликни, адамланы жашау къолайларъны осалгъа кете баргъанын, адеп-къылыкъны къарыусузлугун, иеликге итинируню кюч ала баргъанын айтыргъа боллукъду. Болумну тюзетир ючюн, шарт мадарла этилирге керекдиле.

Анала, сабийлери боевиклени жыйынларына кюшулмаз ючюн, битеу кючню салмасала, артда сокъуранырла. Терс жолну баргъанла кеслерине палах излейдиле, саулай республиканы жашауун артха атадыла, андан чыгъар ючюн, кёп заман керек боллукъду.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

«Биригиуден сора онгларыбыз, телефон ызланы ышаннгылылыкълары да ёсерикдиле»

Бирси кюн «Ростелеком» ачыкъ акционер обществону Къабарты-Малкъарда филиалында, Россейни битеу регионларында ишлеген къыралъ телекоммуникация компанияланы анга кюшуп, бир уллу предприятие къурагъанларыны юсюнден пресс-конференция бардырылгъанды. Анга Интернет бла телемост этип, битеу бёлюмле къаръшыхан эдиле. Ара шахардан бу ишни юсюнден «Ростелекомну» президенти Александр Проворотов бла энди ол компаниягъа кирген «Связьинвест» компанияны башчысы Вадим Семёнов айтхандыла.

- «Ростелекомгъа» регионла аралы связь компанияланы къошхандан сора бу бирикдирилген предприятияны магистраль ызларыны саулай да узунлугъу 500 минг километр болгъанды, - дегенди Вадим Семёнов. - Жангы предприятияны баш акционери къыралды. Анда ишлегенлени саны 180 мингге жуукъ адам болады. Компания берген жумушла бла жюз миллиондан артыкъ адам хайырланадыла. «Ростелеком» телефон связьдан сора, Интернет жумушла бла да алчыды. Аны бла жети миллиондан артыкъ адам хайырланадыла.

Александр Проворотов билдиргеннге кёре, компания бу биригиулюкню эки жылны ичинде тындыргъанды. Ол ишни баш магъанасы – айныугъа тыйгъычланы кетериую. Щёндюгю телекоммуникация рынокда конкуренция бек улуду, бирси компанияла амалларын ёсдюрюр хыйсап бла бир бирге кюшулуп барадыла, аны бла бирге жангы технологияланы да сингдиредиле, дегенди «Ростелекомну» президенти. Бирлешгенибизден сора онгларыбыз да иги ёсерикдиле, деп чертгенди ол.

Солдан онгнга: Дмитрий Шеметов, Шауаланы Ануар.

- Щёндюгю компания быйыл биринчи апрельде регионла аралы «ЦентрТелеком», «Северо-Западный Телеком», «ЮТК», «ВолгаТелеком», «Уральсвязьинформ», «Сибирьтелеком», «Дальсвязь» эм «Дагсвязьинформ» ачыкъ акционер обществола бирге кюшулуп къуралгъанды. Россейде телекоммуникация компанияланы ичинде «Ростелеком» бек уллу болгъанды, - дегенди аны президенти.

Бюгюнлюкде компанияны РФни хар регионунда да кёп тюрлю телекоммуникация жумушла бериргe эркинлик берген къыралъ лицензияларыды барды.

Бу биригиуден сора бизни онгларыбыз, сёзсюз, кёбюрек боллукъдула, телефон ызланы ышаннгылыулукълары уа ёсерикди, – дегенди «Ростелекомну» КъМР-де бёлюмюню техника директору Шауаланы Ануар. - Аны ючюн, сора конкуренция уллу болуп келгени себепли, багъала да азайып барлыкъдыла, жумушланы саны уа кёбейирикди. Жангы амаллары юсюнден айтханда, сёз ючюн, бизни компанияны сотовый связь къурагъана эркинлик берген лицензиясы болгъаныны юсюнден билдирирге сюеме. Бир къауум замандан республикада аны да ишлетип башларыкъбыз.

КъМР-де компанияны бёлюмюню коммерция директору Дмитрий Шеметовха телефонну, Интернетни да мындан ары багъалары къалай тюрлениириклери юсюнден соруула берилген эдиле. Ол билдиргеннге кёре, жаланда озгъан жылда Интернетни багъасы тёрт кереге азайгъанды, алай жангы технологияланы сингдире багъаннга кёре, багъала да тюше барлыкъдыла.

Андан ары Шауа улу технологияланы юсюнден былай айтханды: «Щёндюгюлю телефон ызла бла телефон станциялa, хайырланычыла асыры кёп болгъандан, ауурлукъну кётюралмайдыла. Аны ючюн эски станцияланы жангылагъа алышып барабыз, Интернетни да темир чыбыкъла бла угъай, оптика-волоконный кабель бла къошарыкъбыз. Узакъ эллеге уа аны бир къауум замандан радио бла жиберирге онг боллукъду».

УЛБАШЛАНЫ Мурат.
Сурат авторнуду.

КЁРМЮЧ

Жаз башы учунуу

Прохладный шахарны Сабий - художестволу школуну кёрмюч залында декоративно – прикладной бёлюмюню жаз башына аталгъан кёрмючю ачылгъанды. Анда 150 окъуучуну ишин кёргюзтгендиле.

Экспозиция сабийлени «Прикладная композиция» дерследе къоллары бла этген ишлеринден къуралады. Ол школну окъуучуларыны бла устазларыны кёп заманны ичинде къыйынларын туура этеди. Къарачу уа жаш суратчыланы ишлеринде арчулукъну усталыкъны, учунуулукъну кёреди.

Быллай кёрмючле сабийлени къарыуларын сынаргъа, усталыкъларын ёсдюрюргe онг бередиле. Аланы хар бири тюрлю-тюрлю амалланы, башха техниканы хайырланнганын, кюрешгенин да белгилерге керекди.

Школну директоруну окъутуу – юйретиу жаны бла орунбасары Галина Тесля айтханнга кёре, художниклени гитче къауууну кёрмючге биринчи кере къатышадыла, кеслери да чыгъармаларын къагъытдан, пластилиндан, агъачдан ишлегендиле. Ала башхалагъа ахырысы бла да ушамайдыла.

Биринчи классха жюрюгенле (Анна Данильченкону классы) ариу натюрмортлары, матрёшканы боягъан стильде, орус халкъны милляе иллияуларына кере этилгген чыгъармалары бла шагыырейленгендиле. Аланы ичинде скоморохла, сабийле бла олтургъан тиширыула, юй къанатлыла, суу келтире тургъан эр кишиле – бары да Россейде эрттеден белгили амал бла этилгендиле.

Ирина Баззаеваны экинчи классы къагъытдан ишлегендиле экспонатларын. Алада сабийлени фантазиялары, конструктор хунерлери да кёрюнеди. Аланы къагъытдан сейир скульптурала, композицияла къураргъа да къоллариндан келгенди.

Тамата класслагъа жюрюгенле уа къыйын техникалада кёргюзтгендиле усталыкъларын. Ала битеу дуниягъа белгили хохлома, жостов амаллану хайырланнгандыла.

Мияладан ишленнген натюрмортла боялулары, тыш кёрюмдюлери бла да энчидиле. Тюрсюнлю халыладан, къумач журуладан тигилген гёбелленле, батикле да келгенлени къуундырадыла.

Людмила ПАНФИЛЕНКО,
Прохладна районну администрациясыны пресс-секретары.

Жазылыу

Хурметли жамауат!

2011 жылны экинчи жарымына жазылыу кампания башланнганды. Сиз «Заман» газетге связьны къайсы почта бёлюмюнде да жазылыргъа боллукъсуз.

Алты айгъа жазылыуну багъасы тюрленмегенди, алгъыннгылай къалгъанды - 356 сом 10 капек.

Бизни индексибиз - 51532

Жер-жерли власть

«Кредит алып, малла жаядыла, цехле ачадыла»

Аллай эллерибиз бардыла, корреспондентле жылны ичинде бир баргъан. Алада аз тюрлениуле окъуна кёрсенг, ёхтемленесе. Ариу къаланнган хуна да, тап орнатылгъан къабакъ эшик да кёзге терк илинедиле.

ООН-ну терреулерине кёре, 2025 жылгъа Россейни халкъы соулай да шахарлада жашарыкъды. Ол затха ийнанырыгъынг да келмейди. Алай жаш тёлюню туугъан жерлеринден кетиу, щёндюча барса, ол юннге къалырбыз дерча къоркъуу барды. Къыралда жер реформала башланнганлы 20 жыл болгъанды. Ол заманны ичинде уллу тюрлениуле кёрюнедиле деп айтырга кыйынды. Болсада бардыла эллерибизде баш кечиндире билгенле: аслам мал тутханла, цехле ачып, кеслерин, башхаланы да иш бла жалчытханла.

Ташлы-Таланы администрациясыны башчысы Тоукенланы Илияс бла ушагъыбызны бу зада жашагъанла суу, газ, электрокюч бла къалай жалчытылынгъанларыны, жолла не халда болгъанларыны юсюнден башладыкъ.

- Щёндюю транспортсуз жашау этилмеген дунияда жолланы магъаналары бек уллуду. Ол жаны бла къалайды сизде хал?

- Осетияны Лесхан элини бла Ташлы-Таланы арасында жолгъа мындан эки жыл алгъа тынгылы ремонт этилгенди. Ара орамыбызгъа да салынгнан эди асфальт. Энди черек жагъадагъы орамны 900 метрине зыгъыр къуюп пюзетирикбиз. Сора бир орам къалады да, аны келир жыл тап этер муратлыбыз.

Грейдер бла пюзетип, Хызны Башына-тау жайлыкълагъа быллтыр женгил машинала да чыгъарча этген эдиле. Оғарыы Жемталагъа баргъан жолну хайырланыргъа бергенлеринде, анга битеу халкъ да къуужанналары эсимдеди.

Алай къар эрип, жауун суула талап, гъыгъан жерлерине къарагъан неда анга жууаллы организация жокъду. Аны ючюн жолну кыысхартыр онгубуз болмай турады. Черек районда эллерибизге тёгерек айланып жюрюген а тынч тюйюлдю. Жайда уа алайтын айланырга аз да чырмау жокъду.

Эллилени бек жарсытхан а ичер суубузду. Насос бла чыгъарыпп аны эзни тюбюнден башына берип тургъандыла. Алай анга къоратхан электроэнергия ючюн хакъны тёлеялмай, баш жанындан кеси аллына келирча эттен эдик. Болсада суу, быргъылада бузлап къалып, насосубуз да бузулуп, къыйналгъанбыз.

КъМР-ни къурулуш, архитектура эм ЖКХ министрини орунбасары Артур Мамиевни болушлугъу бла жангы насос салгъан эдик. Элден 11 километр ёрге чыгъып, бир иги кезлеу барды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Эл мюлк

Себиуню - он кюнню ичинде

Прохладна районда «Агродружба» чекленген жуаллылыгъы болгъан общество жаз башы урлукъ себиуню тири бардыгын башлагъанды. Мюлкню башчысы Кучменланы Назир айтханнга кёре, быйыл жазлыкъ битимле 500 гектарны аллыкъдыла. Биогюнлеге 65 гектаргъа зынтхы, 25 гектаргъа кёк къудору урлукъла жерге салынгнгандыла. Къысха заманны ичинде 85 гектар жерге чёплеу эм 65 гектаргъа урлукълукъ нартюх себер мурат барды.

- Щёндю бир жазлыкъ будайны себерге хазырлана турабыз. Урлукъ эм семиртгичле бла кереклисича жалчытылынгъыбз. Къучунлу Краснодар крайдан элита сортларындан келтиргенбиз. Техниканы да ишле башланнгынчы, алгъадан окъуна хазыр эттен эдик. Аны бла бирге отлукъну иги кесек запасы да барды.

Кюнню халы иги болса, бизни мюлк бу белгиленнген ишлени он кюннге бошаргъа мурат этеди. Урлукъ себиу кампанияны оноуун баш агроном Чочайланы Аслан этеррикди, анга баш инженер Иван Баймлер бла бек уста механизаторлары-быздан бири Чечелланы Ахыя болушурукъдула.

Озгъан жыл жай бир да болмагъанча кьызыу эди, аны себепли тирлик киз сакъларгъандан эсе иги да аз болгъанды. Къалай-алай болса да, кесибизге хата тюшюрмегенбиз. Алай быйыл а иги мирзеу жыяргъа муратыбыз барды,- дейди Назир.

Назир башчылыкъ этген мюлк дагъыда тууарла, атла да ёсдюреди. Щёндю аланы Хызны-Башы жайлыкъгъа иерге хазыр эте турадыла. «Кёп болмай кесим ары барып, ол ишлени къалай бардырылгъанына къарап келгенме, малланы ары элтирге хар зат да кёп къалмай хазыды», - дейди предприятияны башчысы. Мал орунла бла ишчиле турлукъ юйню жангыртыу ишле бошала турадыла, бу ыйыкъны ичинде мюлк ишлеп башларча хазыр боллукъду.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

БРИФИНГ

Полицияда къуллукъ этерге ким тийишлиди?

КъМР-де Ич ишлени министерствосунда бу кюнледе брифинг барганды. Министри орунбасары Виталий Горячев «Полицияны юсюнден» 2011 жылны 1-чи мартда къабыл кёрюлген Федеральный законну энчиликлерини, ич ишледе къуллукъ этериклерини эркинликлерини бла борчларыны юслеринден да тынгылы хапар айтханды. Правоо актда полициячыланы социальный гарантияларына, кадрла бла байламлы башха вопросларгъа аслам эс бёлюнгенин чертгенди.

Жангы ведомствода къуллукъ этериклени чыналарыны юслеринден айта, аланы араларында кичи сержантдан, полициячыны тамата прапорщигинден башлап кичи лейтенантына, полициячыны капитанына эмда Россей Федерациясны полициясыны генералмайоруна дери да аллай чынла боллукъларын чертгенди. Полициячыны РФ-ни Конституциясында белгиленген норматив право актларны билирге, аланы сёзсюз толтурургъа эмда сакъланыуларын жалчытыргъа, къуллугъу бла байламлы ишлени законнга кёре толтурургъа, таматаны жорукълада тохташдырылгъан буйрукъларын тамамлргъа, гражданланы сейирлерин къорулургъа борчлу болгъанын англатханды.

Полициячыланы эркинликлерине да министрни орунбасары энчи эс бургъанды. Ала федеральный законнга тийишлиликде кеслерини праволарын къоруулагъан заманда, керек болса, къарыуларын, энчи амалланы да хайырланадыла. Къурау-техника мадарла, тийишли информация эмда ишге керек болгъан материалла бла тынгылы жалчытылыныргъа керекдиле.

Виталий Горячев полициячыланы къуллукъ этерге кимге тийишли болмагъанларын да англатханды: сюдню тохташдырыуу бла акъылдан кем болгъанла, сюд этилгенле неда ишлери сюдге тюшгенле (сюдлюк болгъаны адамны юсюнден кетерилгенине неда ол тюрьмеде олтуруп чыкъгъанына, заман озуп, уголовный иш тохтатылгъанна, эки жаны да жарашылукъну юсюнден келишим этгенине, амнистия этилгенине неда терслигине женгдирип, сокъуранггланына да къарамай, полициячы къуллукъ этиую бла байламлы къырал эм башха жашырылыкълары болгъан эмда закон бла къоруулангган документлеге къарардан алгъа бардырылгъан процедурагъа кириширгге унамагъанла, медицина учреждение тохташдырланына кёре, къуллукъ этерге жарамагъан аруулардан аруугъанла, жуукъ адамлары алынырыкъларын билдиргенди. Ала энчи низамгъа эмда заман бла жашарыкъдыла. Аланы профессионал хазырлыкълары, адеп-къылыкълары, жуаллыгъыкълары эм кёп башха шартлары эсге алынырыкъдыла.

Тиширыуду, эр кишиди неда ол бу миллетденди, не дин тутады, кылай юйюрден чыкъгъанды деп къараллыкъ тюйолдю. Жаланда жыл санлары 18-ден гитче эмда 35-ден уллу болмазгъа, Россей Федерациясны къырал тилин билирге, орта неда бийик билимли,саулукълу да болургъа тийишлидиле.

Полициячы къуллукъ этерге сюйген адамны психофизиология халына къаралады, ичигиге, наркотиклеге берилгенин бла къалгъанын эм башха осал къылыкълары болгъанларын бла болмагъанларын билир ючюн, ич ишлени федеральный органларында тохташдырылгъан сынаудан (тестирование) ётеди. Аллай тинтиуле юч айны ичинде бардырыладыла.

Ахырында министрни заместители ич ишлени органларында шёндюге дери къуллукъ этип келгенлеге аттестация бардырыллыгъын билдиргенди. Аны бла бирге бу ведомствода ишлегенлени саны артыкъ бек къысхартылмазлыгъын айтып, бир къауум бёлюмлени уа жабаргъа тюшеригин чертгенди.

Ызы бла милициядагы участка уполномоченнийлерини ишин къурау эмда акъылбалыкъ болмагъанланы ишлери жаны бла подразделенияланы бёлюмюню таматасы Алик Шоров кыысха отчёт этгенди. Ол билдиргенге кёре, 2011 жылны 1-чи кварталында, 94 рейд бардырылып, акъылбалыкъ болмагъан 64 адам право низамгъа бузукълукъ этилгени ачыкъланнганды эмда эсепге алынганды, алардан 48-си уа школчуладыла.

Битеу да акъылбалыкъ болмагъанланы ишлери жаны бла подразделенияланда эсепде уа 276 адам турады. Аланы ата-аналары бла ангылатыу иш дайым да бардырылады. Республиканы окъуу учреждениялярында да право темалагъа 353 лекция окъулгъанды. Профилактика ишни хайырындан жылны башындан бери акъылбалыкъ болмагъанла этген неда ала къатышхан аманлыкъ ишлени саны 33 процентге азайгъанын да белгилегенди Алик Шоров.

Тюбешиуню ахырында Виталий Горячев журналистлени сорууларына жуап бергенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Алик Шоров бла Виталий Горячев.

Быллай жарсыу манга жетмез деп, бир киши да ойламасын

Ахыры. Аллы 1-чи бетди.

Бу ишде мен тюзлюк болурун жалчытыуну бек баш борчха санайма. Жамауат жашауда Россей Федерациясны Конституциясы эм законлары алжаусуз толтурулургъа керекдиле.

Билим бериуде, саулукъ сакълауда, социальный службалада, сюд системада ишлеген тиширыуна жамауат жашау ырахатлы, кьолайлы болуруна кеслерини тийишли юлюшлерин кьошаргъа боллукъдыла. Былайда адам улуну бек уллу ниет, ырысхы байлыгъы да халал кыыйын бла жашау этиуюдю, артыкълыкъ, чачыу, бузуу огъурсузлукъ, кюйсюздюле. Власть агъачха кетген жаш адамланы артха кьайтарыу жаны бла ангылатыу ишни мындан ары да бардырыр, аланы терс жолдан тыяр деп, шарт мадарла этер деп ышанабыз. Ким биледи, тюзню, терсни айырыча тинтиуишле бардырылсала, уллу поняхлары болмагъанлагъа амнистия этилсе, жангылгъанла тюзелир эселе уа.

Мени акъылыма кёре, жаш адамланы боевиклеге къошулмазлары ючюн, битеу кючню бирикдирирге керекди: ата-анала, кыырал эм жамауат организасияла, дин конфессияла ол жаны бла уллу иш этерикдиле. Былайда ангылатыу, юйретиу ишни магъаналылыгъын унутургъа керек тюйюлдю.

Бу жарсыу манга жетмей къалыр деп бир киши да ойламасын. Палах хар юйге да келип къалыргъа боллукъду. Ол кимни не миллетден болгъанына, къаллай дин тутханына да къарарыкъ тюйюлдю. Барыбыз да биригип, жерибизде мамырлыкъ тохташдырына, юйлерибизге хошлукъ эм саманнга ышанылулукъ келиринге кьолубуздан келгенни этейик.

Зайрат ШИХАЛИЕВА,
КъМР-ни Парламентинде Парламентни ишин, регламентин къурау эм депутат этика жаны бла комитетини председатели.

Акция

Школчуланы водительлеге жазгъан письмолары

Бу кюнледе Прохладный шахарда «Водительге письмо» деген акция ишлеп башлагъанды. Аны «Единая Россия» битеуроссей политика партияны бу жерли бёлюмю, шахар администрацияны жаш тёлю политика, физкультура - культура, спорт эм саулукъ сакълау бёлюмю ГИБДД-ны шахар бёлюмю бла бирге къурагъандыла.

Акцияны аллында единороссла шахарны билим берген учреждениялярында окъуугъанлагъа водительлеге жоллада сакъ болургъа, жюрюню жорукъларын сакъларгъа эм жаяу айланнганланы юсюнден ышагъырыргъа деген чакъырыу бла письмо жазаргъа деп предложение бергендиле. Биринчи класслагъа жюрюренледен башлап школну бошай тургъанладан 40 жюзге жуукъ окъуучу партияны башламчылыгъына ыразы болгъанларын билдиргендиле.

Акцияны кезиуюнде «Молодая гвардияны» активистлери, жаш тёлю администрацияны членлери эм сабийлеге кьошакъ билим берген араны жоллада жюрюню жаш инспекторлары ГИБДД-ны инспекторлары бла бирге Прохладный шахарны школчулары жазгъан письмоланы водительлеге юлешип айланнгандыла, деп билдиргенди бизге Прохладный шахар округну администрациясны пресс-службасындан.

«Единая Россия» битеуроссей политика партияны бу жерли бёлюмюню таматасы Татьяна Склярова шахарны жолларында болум къыйын болгъанын айтханды. «Жоллада жол-транспорт авариялары 80 процентге дериси адамны хатасындан болады. Биз акъыл этгенгге кёре, ол халны тюрлендирирге боллукъду. Битеу водительлени жоллада не кьадар сакъ болургъа, алада жюрюню жорукъларына бойсунургъа эм бир бёирге хурмет этергге чакъырабыз.

Акция «Къоркъуусуз жолла» деген партия проектни чекленде бардырылады. Аны баш мураты - жол-транспорт авариялада гражданланы жашауларын эм салулукъларын сакълауду.

Бизни корр.

«Кредит алып, малла жаядыла, цехле ачадыла»

Ахыры. Аллы 1-чи бетди.

Ол суну лабораторияда тинтгенле окъуна сейир этгендиле аны аламатлыгъына. Ол ызны тартыргъа смета къагъылгъанны жарашдырып, ишленирик объектлени тиюмелеринге къоцдургъанбыз. Аны чегине жетдиралсакъ, бу проблемадан къутулурбуз деп турабыз.

- Элде адамланы иш бла жалчытыу къалайды? Энчи мюклени айнытыу жаны бла Россейни эл мюлк банкындан кредит алгъанла бармыдыла?

- Онбир адам кредитге ачха алып, бирлери малланы семирттип, этге берип, башхала уа, ийнекле тутуп, сют сатып, хайыр тюшюрюр онгла къурагъандыла. Сёз ючюн, Алтууланы Мухамет, Таукенланы Азреталий, Байсуланы Асхат бла Марат, малла сатып алып, ёнкюч ачхаларын кьайтарып да бошагъандыла. Токумаланы Мурат, 40 гектар жерде битимле ёсдюрюп, хайыр тюшюреди. Кредитни уа экинчи керге да алгъанды.

Дагъыда агъач жаргъан цехледен сегизиси барды. Тёгерегибиз агъач, ол ишни эртте къураргъа окъуна керек эдик. Аланы хар биринде беш-алты адам урунады. Иш бла кьыркъ адам жалчытылыннганы уа, биздеча, гитче элге уллу болушлукъду. Цехлени кёбюсю, агъач жарып, кьангала сатадыла.

Сараккуланы Мухтар элге кирген жерде быхчы орнатып, кьанганланы къурутур онгла да къурагъанды. Энди анда шинтикле, столла, башха керекли мебель жарашдырып башлаярыкъдыла. Ачабайланы Илиас элни кьойларын тау жайлыкълада кютюп хайыр тюшюрюр мурат бла малчы кьоу къурагъанды.

Жерледен, цехледен арендагъа жыйылгъан хакъгъа орамла кече жарыкъ болурча этеррикбиз. Ярь 90 минг сом чакълы къоратыллыкъды. Чыракъла салырча проектни да хазыр этгенбиз.

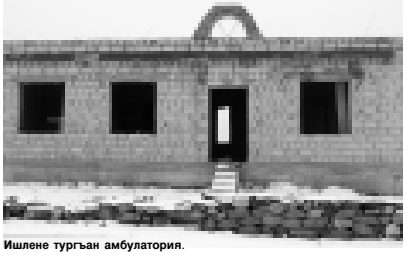

Ишлене тургъан амбулатория.

- «Эллени социальный айнытыу» деген программагъа къошулгъанмысыз? Ол жаны бла къалай муратларыгъыз бардыла?

- Эл къуралгъанлы да энчи фельдшер-акушер пунктубуз жокъ эди да, анга къошулуп, жангы амбулаторияны къурулушун башлагъанбыз. Анга деп 3,5 миллион сом ачха бёлюнгенди. Бу мекямны къурулушун, тендер бла хорлап, Анзорейден келген устала бардырадыла. Ол жылны ахырына хайырланылырыгъа берилирге керекди. Алай жашла ани андан да алгъа бошаргъа дейдиле. Ары салып ишлеп башларча лаборатория, ЭКГ аппарат, тишлеге багъаргъа керекли оборудование да бардыла. Терк болушлукъ этген машина да алынгнганды.

- Башха социальный объектлеригиз къалай ишлейдиле?

- Школа болумну кесигиз кёрдюгоз. Ол эскиди, анга тынгылы ремонт этгенден эсе, жангы мекям салынса тюз эди. Культура юйюбозде да ишлерин тынгылы бардырыргъа кюрешдиле. «Йинар» ансамблибиз къуандыргъанлай турады.

Аны солистлери Гузиланы Тахир (культура юйню директору), Байсуланы Элдар, Къазийланы Алим, алагъа школчу жашла да къошулуп, Отарланы Омарны хурметине атап къарачай-малкъар халкъ жырланы айтыуда район конкурс бардырылгъан эди. Энди жашла республиканы эришиулеге къатышырыкъдыла. Сора жаш тёлю тепсеге юйренирге сюйгенлерин билдиргендиле да, аллай кружок да къураррыкъбыз.

- Шёндюгю дунияда тынгылы телефон связь болмай, жашау этген бек къыйынды. Сиз ол жаны бла къалайсыз?

- Связьны юч тюрлюсю – ЮТК, «Мегафон», «Билайн» да бардыла. Ол жаны бла бир тарыгъыр жеригибиз жокъду. Ток болмай къалса, «Мегафонну» абонентлерини сёлешир амаллары болмай къалады. Аллай кезиуде «Билайнны» номерлери болгъанлагъа сёлешир онгла бардыла. Анда ишлеген Созайланы Тимургъа болушлукъ этерин тилегенимде, ол 200-ге жуукъ номер берген, биргелерине 50 сом ачхалары бла.

Аланы элде адамлагъа юлешгенме. Алайды да, ташлы талачыла связьны юч тюрюссюн да хайырландыла. «Мегафонну» антеннасы болгъан жерде будка орнатырыкъдыла. Анга кёре ала айгъа тёлеген аренда хакъ ючден сегиз минг сомгъа ёсерикди.

Сёз связьны юсюнден баргъанда, телевизорларыбыз къалай кёрюгюттенлерин айтмай болмайма. Север Осетия-Алания, Ингуш республиканы телевидениялярындан бериулени бизни элде бек ариу кёрюгютедиле.

Алай кеси республикабызны бериулерине къаргъа эрттеден бери термилеби. «Мир» каналны тугарча ретранслятор да салгъандыла. Аны 4-5 айны ичинде къошаргъа дейдиле да, кесибиздеги жангылыкълагъа къаргъа онг чыгъар деп сакъларбыз.

- Жылны бу кезиуюнде бахчала ишлеу, малланы жайлыкълагъа чыгъарыу жаны бла жумуш кёп болуучуду. Къалайды ол жаны бла эллилени хазырлыкълары?

- Бахчасы къазылмай, урлукъ салынмай бир киши да къалмайды. Бийыл да ол ишле тынгылы боллукъларына аз да ишеклигим жокъду. Тууарланы бла кьойланы тау жайлыкълагъа чыгъарыргъан алгъа мал докторла Токъуйланы Ханафий, Узыкъланы Мухтар, Занибекланы Мурадин алагъа тийишли дарманла саладыла.

Кьойладан бийыл эки сюрюю къурагъанбыз. Огъарыда айтханымча, Ачабайланы Илиас малланы илеринден ачха жыйып, алай кечиндирликди. Кезиу бла кютергге сюйгенлени кьойлары Торсда турлукъдыла. Колхоз болгъан заманда Суу-Башында да кёп мал тутып тургъандыла. Чекленнген жууаплылыгы болгъан «Черек-1» обществону таматасы Мокъаланы Руслан ол жайлыкъны арендагъа алгъанды.

-Хакъын да тёлейик, маллары-бызны алайда кечинме кьой, - деп тилегенбиз андан.

- Бир зат да тёлемейсиз, элге тап болсун, - деп кьойгъанды Мокъа улу.

Алай эс тапдыргъаны ючюн анга уллу ыспас этебиз.

Ушакъны **МАМАЙЛАНЫ Алий** бардыргъанды.

ИТОГЛА

Айырыучуланы 95 проценти Нурсултан ючюн къол кётюргендиле

Къазахстанда президент айырыуланы итогларын чыгъаргъандыла. Назарбаев къыралгъа, битеу алып санагъанда, башчылыкъ этип, 28 жылны турлукъду.

Къыжыр европалы демократия тёреги тутуп, Къазахстанда мындан алгъаракъда жангы президент ючюн къол кётюроуле бардырылгъандыла. Алай ол тюрлю иш мында, Азиядача, тамамланылгъанды – президентлей, сёзсюз, алгъынны – Нурсултан Назарбаев – къалгъанды. Ол къыралгъа 22 жылны ичинде башчылыкъ этип келеди, Къазахстаннга энттага бек азындан 6 жылны башчылыкъ этеррикди. Къазахстанчыла ани ючюн бек низамлы къол кётюргендиле, дегенди Ара айырыу комиссиясны председатели Куандык Турганкулов. Назарбаев ючюн айырыучуланы 95,5 процентлери къол кётюргенди.

Ол кёрюмдю уа, 2005 жылдагъындан эсе(95,1 процент), биютонда игиди. Назарбаев бла эришген 3 кандидат а бирге жаланда эки процентге жууукъ жыйгъандыла.

Айырыуларгъа келгенлени санларын алып къарагъанда уа, иш бютюнда аламат болгъанды: къол кётюрюрге эркинликлери болгъан гражданланы, ал тергеулеге кёре, 89,9 процентлери бек тири къыштыхандыла айырыулагъа (алгъыннгы айырыулада уа бу кёрюмдю жаланда 76,78 процент эди).

Къараучуланы ол жаны бла оюмлары, тёреде болуучусуча, бир бирлери бла келишмейдиле. Пенза областыны айырыу комиссиясыны председатели Николай Тараков Къазахстаны бу ишде сынаугъан Къырал Думагъа эм президент айырыуланы кезиулеринде хайырланыргъа окъуна чакъыргъанды.

Тыш къыраллы къараучуланы оюмлары уа бир бирлерине къажау окъуна келишгендиле. ОБСЕ-ни Демократия институтланы эм адамны праволары жаны бла биорону башчысы Даан Эвертс айтханнга кёре, «къол кётюроу «тийишли даражада ётдюрюлмегенди».

Болсада аны ПАСЕ-де коллегалары уа Къазахстанда президент айырыуланы жаратхандыла. «Делегацияны членлерини оюмлары бир бирлери бла келишедиле: бир-бир кемчиликле тюбегенлерине да къарамай (аллай жартылыкъла къайсы къыралда да, къаллай айырылада да жолугъадыла), бу президент айырыула къазахстанланы къол кётюрюулери тап бардырылгъанларын кёргюзтгендиле», - дейди делегацияны башчысы Юлия Лёвочкина.

«Комсомольская правда» газет.

КОНКУРС

Жолугъуз болсун!

Прохладна районну Учебное элни битеулю билим берген орта школунда «Золотое перо» деген ат бла бардырылгъан тёрели конкурсну очный кезиую ёсюп келген жаш тёлюню улу чыгъармачылыкъ онгу болгъанын ачыкъларгъанды. Аны фахмулу сабийлеге болушур, аланы творчествону хунерлерин ёсдюрюр, юнкор биригиулени асламлы информация органла бла байламлыкъларын кючлендирир муратда сабий чыгъармачылыкъны район арасы къурагъанды.

Конкурс бардырылгъан онбеш элни фахмулары ачыкъланнганды. Журналистикада бла назмула жазыуда кеслерини биринчи атламларын этип башлагъанланы, эки жаны да жарашылукъну юсюнден келишим этгенине, амнистия этилгенине неда терслигине женгдирип, сокъуранггланына да къарамай, полициячы къуллукъ этиую бла байламлы къырал эм башха жашырылыкълары болгъан эмда закон бла къоруулангган документлеге къарардан алгъа бардырылгъан процедурагъа кириширгге унамагъанла, медицина учреждение тохташдырланына кёре, къуллукъ этерге жарамагъан аруулардан аруугъанла, жуукъ адамлары алынырыкъларын билдиргенди. Ала энчи низамгъа эмда заман бла жашарыкъдыла. Аланы профессионал хазырлыкълары, адеп-къылыкълары, жуаллыгъыкълары эм кёп башха шартлары эсге алынырыкъдыла.

Тиширыуду, эр кишиди неда ол бу миллетденди, не дин тутады, кылай юйюрден чыкъгъанды деп къараллыкъ тюйюлдю. Жаланда жыл санлары 18-ден гитче эмда 35-ден уллу болмазгъа, Россей Федерациясны къырал тилин билирге, орта неда бийик билимли,саулукълу да болургъа тийишлидиле.

Полициячы къуллукъ этерге сюйген адамны психофизиология халына къаралады, ичигиге, наркотиклеге берилгенин бла къалгъанын эм башха осал къылыкълары болгъанларын бла болмагъанларын билир ючюн, ич ишлени федеральный органларында тохташдырылгъан сынаудан (тестирование) ётеди. Аллай тинтиуле юч айны ичинде бардырыладыла.

Ахырында министрни заместители ич ишлени органларында шёндюге дери къуллукъ этип келгенлеге аттестация бардырылгъанын билдиргенди. Аны бла бирге бу ведомствода ишлегенлени саны артыкъ бек къысхартылмазлыгъын айтып, бир къауум бёлюмлени уа жабаргъа тюшеригин чертгенди.

Ызы бла милициядагы участка уполномоченнийлерини ишин къурау эмда акъылбалыкъ болмагъанланы ишлери жаны бла подразделенияланы бёлюмюню таматасы Алик Шоров кыысха отчёт этгенди. Ол билдиргенге кёре, 2011 жылны 1-чи кварталында, 94 рейд бардырылып, акъылбалыкъ болмагъан 64 адам право низамгъа бузукълукъ этилгени ачыкъланнганды эмда эсепге алынгнганды, алардан 48-си уа школчуладыла.

Битеу да акъылбалыкъ болмагъанланы ишлери жаны бла подразделенияланда эсепде уа 276 адам турады. Аланы ата-аналары бла ангылатыу иш дайым да бардырылады. Республиканы окъуу учреждениялярында да право темалагъа 353 лекция окъулгъанды. Профилактика ишни хайырындан жылны башындан бери акъылбалыкъ болмагъанла этген неда ала къатышхан аманлыкъ ишлени саны 33 процентге азайгъанын да белгилегенди Алик Шоров.

Тюбешиуню ахырында Виталий Горячев журналистлени сорууларына жуап бергенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Спорт

Тунисге барыргъа эркинлик

Саратовда онсегиз жыллары толмагъан жашланы бла къызланы араларында бел бауладан тутуп тутуушудан Россейни биринчилиги бардырылгъанды. Анда къарыуларын эки жюз бла жыйырма адам сынагъандыла, он санда Къабарты-Малкъардан да бешеулен.

Мурзабек Мусостов 100 килограмм ауурлукъда биринчи жерге тийишли болуп, быйыл 11-чи-16-чы ноябрьде спортну бу тюрлюсюнден Тунисде бардырыллыкъ дунияны биринчилигине къатышыргъа эркинлик алгъанды. Аны тренерле Чочайланы Элдар бла Замир Гоплачев юйретедиле.

Спортчуларыбызда - эки алтын майдал

Москвада 1995-1996 жыллада туугъанланы араларында грек-рим тутуушудан Россейни биринчилиги бардырылгъанды. Юч кюнню ичинде къыралны битеу регионларындан да 485 спортчу онбир комплект майдал ючюн эришгенди.

Къабарты-Малкъарны анда 21 жаш гёжеф кёргюзтгенди. Кеси ауурлукъларында биринчи жерлеге Астемир Оршокдугов, Артём Умаров тийишли болгъандыла. Аланы тренерле Сафарби Начоев бла Залим Умаров юйретедиле.

Локияланы Жамболат, Тимур Торчоков, Къулбайланы Тагир доммакъ майдалла алгъандыла. Аланы тренерле Валерий Бижоев бла Тикаланы Махти юйретедиле.

Ачыланы санына киргенле жууукъ заманда Румынияда бла Венгрияда бардырыллыкъ Европаны бла дунияны биринчиликлерине къатышырыкъдыла.

Светлана ГАУНОВА.
КъМР-ни спорт, туризм эм курортла министерствосуну пресс-службасы.

Бет жарыкълы къайтхандыла

Моздокда футболдан Шамал Кавказ федеральный округга рейтингли турнир бардырылгъанды. Анга он команда къатышханды. Эришиуню халкъ ла аралы даражасы бар эди. Анда Ставрополь крайдан, Махачъаладан, Прохладный шахардан, Моздокдан, Ардондан, Ухтыдан (Коми) онеки-онтёртжыллыкъ жашчыкъла бла бирге Абхазия Республиканы келечилери да сынагъандыла къарыуларын. Аланы араларында прохладначыла кеслерин тийишли кёргюзтгендиле.

Сайлау кезиуде бизни команда кесини эришиу къаумунда тёрт тюбешиуде башхаладан эсе кёп очко жыйгъанды. Ол алагъа финалгъа чыгъаргъа онг берген. Хорлам ючюн прохладначыла Абхазияны жаш футболчулары бла кюреш бардыргъандыла. Экинчилери онглуракъ болгъандыла эм 4:2 эсеп бла хорлагъандыла. Бизникиле да экинчи жерге чыкъгъандыла.

Прохладныйни командасыны тренерлеринден бири Зураб Джохадзени айтханына кёре, турнир жашчыкълагъа, жаз башы каникулланы кезиуюлеринде республиканы тышына чыгъаргъа онг берген эди да, кюз арты-къыыш юйретиу-жарау этиу ишни ахыр экзамени да болгъанды. Аны юч футболчусу - Роман Пшуков, Георгий Вепхвадзе эм Виталий Борщов - даражалы эришиуню бек ири ойнаучуларыны санына киргенлерин да чертгирге тийишлиди.

Денис КОЗЛОВ.